

Västerås stad

Granskning av arbetet för likabehandling i skolan

Building a better
working world

Innehåll

1	Sammanfattning och bedömning	2
2	Inledning	3
3	Styrdokument på nationell nivå	4
4	Kommunens styrning och mål	6
5	Likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling	7
6	Centrala enkätundersökningar	9
6.1	Skolenkäten 2015	9
6.2	Liv och hälsa Ung.....	11
7	Främjande och förebyggande åtgärder	13
7.1	Relationer mellan lärare och elev	13
7.2	Elevhälsa	14
7.3	Elevsociala team	14
7.4	IDA – Inkludering, delaktighet, aktivitet.....	15
7.5	Övriga stödfunktioner	15
7.6	Here4u	15
7.7	Kamratstödsgrupper.....	16
7.8	Supportgrupper	16
7.9	Tematisk undervisning	17
7.10	Skoljämförelse.....	17
8	Utredning och rapportering av incidenter	18
8.1	Uppmärksammande av incidenter	18
8.2	Utredning och åtgärd.....	18
8.3	Dokumentation	20
8.4	Anmälan till huvudman	21
8.5	Anmälningar till Skolinspektionens barn- och elevombud	23
9	Uppföljning och utvärdering	23
9.1	Nämndens uppföljning av inkomna anmälningar	23
10	Svar på revisionsfrågor	24

1 Sammanfattning och bedömning

På uppdrag av stadens revisorer har EY genomfört en granskning med syfte att bedöma om grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd säkerställer att elever inte blir utsatta för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Granskningens resultat visar att barn- och utbildningsförvaltningen förser verksamheterna med mallar och underlag för hur likabehandlingsplaner och planer mot diskriminering och kränkande behandling kan formuleras och för hur incidenter ska dokumenteras och rapporteras till huvudman. Stadens rektorer träffas på *lärande ledarforum* för erfarenhetsutbyte och utveckling och där har likabehandlingsfrågan diskuterats.

Nämnda insatser och resurser enligt ovan omfattar inte de skolor som faller inom ansvaret för Skultuna kommunalnämnd. I december 2015 fattade kommunalnämnden beslut om egna rutiner för hur anmälningar av kränkande behandling ska hanteras. Vår uppfattning är att grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd med fördel bör samverka för att även rektorerna i Skultuna ska få tillgång till det erfarenhetsutbyte som finns inom staden.

Alla skolor som omfattas av denna granskning har antagit likabehandlingsplaner och bedriver ett främjande och förebyggande arbete som till övervägande del uppfyller de rekommendationer som utfärdats i Skolverkets allmänna råd. Vi ser att eleverna bara i begränsad utsträckning medverkar i upprättande, uppföljning och översyn av dessa planer, vilket de enligt lag ska beredas möjlighet att göra, men att elever däremot i hög grad är involverade i de insatser som planerna beskriver. Värt att notera är att två av de insatser som skolorna lyfter fram som de mest centrala i sitt likabehandlingsarbete, Here4u och IDA-stödpersonal, inte är en del av barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter. Skolorna har däremot stort inflytande över den lokala utformningen av insatserna.

Processen för hur en incident ska utredas, dokumenteras och anmälas till huvudman tycks vara tydlig och känd hos alla intervjupersoner. Vår bedömning är däremot att det inte finns någon samsyn mellan rektorerna kring vilka incidenter de rapporterar till nämnd. Vi uppfattar också att det finns stora meningsskiljaktigheter inom skolorna kring vilka incidenter som alla ska omfattas av processen. Subjektiva avvägningar görs av hur allvarlig en händelse har varit och vissa lärare och rektorer väljer att inte dokumentera incidenter som uppfattas som utredda. Barn- och elevombudsmannens kritik visar också att det i vissa fall finns en diskrepans mellan skolans bedömning och elevens eller föräldrarnas bedömning. Denna brist måste fångas upp av nämnderna.

Vår sammanfattande bedömning är att nämnderna inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att eleverna inte blir utsatta för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. De huvudsakliga bristerna är att skolorna inte i tillräcklig utsträckning skickat in sina likabehandlingsplaner till förvaltningen för information samt att nämnderna inte säkerställt att samtliga incidenter rörande kränkande behandling dokumenteras och rapporteras.

Vi ger följande rekommendationer till grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd:

- ▶ Definiera vad som avses med kränkande behandling och klargör gentemot skolorna vilken rapportering respektive nämnd förväntar sig.
- ▶ Säkerställ att personalen har kunskap och förmåga att göra likartade bedömningar av vad som ska dokumenteras, att dokumentation sker i tillräcklig utsträckning samt att det finns rutiner för hur dokumentation ska arkiveras.
- ▶ Säkerställ att skolorna antar likabehandlingsplan för läsåret så snart som möjligt under höstterminen.

- ▶ Tydliggör att respektive skola årligen för information ska inkomma med sin likabehandlingsplan.
- ▶ Tillse att eleverna i större utsträckning ges möjlighet att delta i arbetet med att upprätta, följa upp och revidera likabehandlingsplanerna.
- ▶ Tillse att respektive skolas förebyggande arbete mot kränkande behandling och trakasserier kontinuerligt utvärderas.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

2012 genomförde revisorerna en granskning av grundskolans arbete med likabehandling och mot kränkande behandling. En fördjupad granskning gjordes vid Irstaskolan, Malmabergsskolan, Nybyggeskolan samt Trollbacksskolan. De fyra skolorna hade likabehandlingsplaner men ingen av dem uppfyllde kraven. Skolorna hade rutiner för hur medarbetare ska gå till väga för att upptäcka, utreda och åtgärda trakasserier och kränkande behandling. Eleverna var delaktiga i det förebyggande arbetet.

När 2012 års granskning följdes upp 2014 gjordes bedömningen att nästan alla revisorernas iakttagelser och rekommendationer har hörtsammats och åtgärder har vidtagits. Undantaget är att nämnden inte ställt särskilda krav på att lärare ska få utbildning om aktuell lagstiftning, diskriminering och kränkande behandling efter revisorernas rekommendation.

Under 2014 granskade Skolinspektionen nära 1 600 skolor och 100 huvudmän. Av granskningsresultaten konstaterades att den vanligaste bristen på både grund- och gymnasieskolor är arbetet med trygghet och studiero vilket främst handlar om skolornas arbete mot kränkande behandling, där över fem av tio grundskolor uppvisade brister.

Revisionen genomförs till följd av detta ytterligare en granskning av det aktiva arbetet för likabehandling inom grundskolan.

2.2 Syfte

Granskningsens syfte är att bedöma om grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd säkerställer att elever inte blir utsatta för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Utifrån syftet besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Vilka rutiner finns för skolornas arbete mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling? Hur följs dessa upp?
- ▶ Vilka förebyggande åtgärder genomförs för att motverka att elever utsätts för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling?
- ▶ Vilka beslut och åtgärder vidtas vid eventuella brister i det förebyggande arbetet?
- ▶ Hur arbetar skolorna då incidenter inträffar?
- ▶ Behandlas åtgärder avseende enskilda elever i åtgärdsprogram? Om inte, vilken annan dokumentation förs?
- ▶ Kvalitetssäkras åtgärdsprogrammen?
- ▶ Hur många incidenter inom skolan har rapporterats till grundskolenämnden och med vilken frekvens sker återrapporteringen?
- ▶ Hur många ärenden har gått vidare till barn- och elevombudsmannen (BEO)?

2.3 Ansvariga nämnder samt avgränsning

Ansvarig nämnd är grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd. En fördjupad granskning har skett vid Nybyggeskolan, Rönnbyskolan, Skiljeboskolan, Bäckbyskolan och Persboskolan. Huvudsakligt fokus i granskningen har varit på grundskolans senare del, det vill säga årskurs 7-9.

2.4 Metod

Intervjuer har genomförts med grundskolans två verksamhetschefer, två utvecklingsledare och två samordnare för Here4u. På Nybyggeskolan, Rönnbyskolan, Skiljeboskolan, Bäckbyskolan och Persboskolan har intervjuer skett med rektor för de senare stadierna, lärargrupp, representanter från elevhälsoteam, elevgrupp samt telefonintervjuer med 2-3 föräldrar med elever i de senare stadierna. Telefonintervju har också genomförts med ansvarig tjänsteman för Skultuna kommunalförvaltning.

Ett urval åtgärdsprogram/dokumentation av incidenter har slumpvis valts ut vid respektive skola för granskning av om de omfattar insatser för att motverka trakasserier och kränkande behandling. Vid varje skola har cirka fem dokumenterade incidenter granskats.

Utöver vår interna kvalitetssäkring har avstämning gjorts med kontaktrevisor Åke Johansson. Vidare har de intervjuade fått möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet för att säkerställa att rapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden. Skriftliga bekräftelser på att de intervjuade mottagit rapporten och haft denna möjlighet har inhämtats från de som inte själva hört av sig i samband med faktakontrollen. All korrespondens kring faktakontrollen har arkiverats.

Under mars 2016 har en kompletterande granskning genomförts. Rapporten har tillförts mer utförliga underlag angående kommunens skolenkät och landstingets enkät Liv och Hälsa Ung. Rektorer och förvaltningstjänstemän har kontaktats på nytt med frågor om hur respektive enhet arbetar med resultaten från de centrala enkätundersökningarna och vilka konkreta åtgärder som vidtagits med anledning av dessa. Rapporten har reviderats med helårsuppgifter för 2015 samt kompletterats med nya uppgifter om antal incidentrapporter och åtgärdsprogram på respektive skola och i nämnden.

3 Styrdokument på nationell nivå

Granskningens bedömningar baseras på nationell lagstiftning och andra nationella styrdokument på området. De revisionskriterier som är tillämpliga för föreliggande granskning presenteras nedan.

3.1 Skollagen (2010:800)

Enligt Skollagen 6 kap är huvudmannen ansvarig för att varje särskild verksamhet bedriver ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Varje år ska det upprättas en plan med åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Personal som fått kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla vidare till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta skäligen åtgärder.

3.2 Diskrimineringslagen (2008:567)

Utbildningsanordnare eller anställd i skolverksamhet får inte diskriminera någon elev. Diskriminering innebär att någon missgynnas på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Trakasserier är ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Utbildningsanordnare som får kännedom om att en elev i samband med verksamheten anser sig har blivit utsatt för trakasserier är skyldig att utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta skäliga åtgärder.

Utbildningsanordnaren ska årligen upprätta en likabehandlingsplan med översikt över åtgärder för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för eleverna och dels förebygga och förhindra trakasserier. En redovisning för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

3.3 Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Plan mot kränkande behandling enligt skollagen och likabehandlingsplan enligt diskrimineringslagen ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamheten för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

3.4 Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Skolverkets allmänna råd kan sammanfattas enligt följande:

Varje verksamhet bör regelbundet analysera organisation och arbetssätt för att försäkra sig om att det inte finns något som riskerar att leda till diskriminering eller kränkande behandling. Rutiner för att utreda, åtgärda och dokumentera misstankar ska finnas, samt rutiner för att hantera akuta situationer. Av särskild vikt är situationer där kränkningen utförs av en anställd.

Arbetet med lagstadgade planer mot diskriminering och kränkande behandling bör resultera i en gemensam plan eller två systematiskt sammanhängande planer som återspeglar förhållandena i verksamheten. De bör även vara kända i verksamheten och hos elever och deras vårdnadshavare. Planerna bör innehålla konkreta mål, ansvarsfördelning, beskrivning av insatser, rutiner för anmälan, rutiner för åtgärder och dokumentation samt en beskrivning av hur elever har medverkat i det främjande förebyggande arbetet. Åtgärder som vidtas bör riktas till både den utsatta och till den som utövat kränkningen. Åtgärder bör följas upp, utvärderas och dokumenteras.

Det främjande arbetet bör vara systematiskt och långsiktigt, omfatta kompetensutveckling för personalen och innebära att både personal och elever får tid för diskussion av normer, attityder och goda relationer. Det förebyggande arbetet bör omfatta kartläggning av elevernas trygghet och trivsel, riskanalys samt utvärdering av tidigare insatser. Utifrån riskanalys och utvärdering kan konkreta mål formuleras och kommande insatser planeras. Eleverna ska vara delaktiga i arbetet.

4 Kommunens styrning och mål

4.1 Organisation

Föreliggande granskning rör grundskolenämnden och Skultuna kommunalnämnd. Sedan 2013 är den kommunala grundskolan organiserad direkt under ansvarig nämnd, istället för att ingå i den kommunala utförarorganisationen proAros. En av de granskade grundskolorna ligger i Skultuna.

Att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling är enligt grundskolenämndens delegationsordning ett delegationsbeslut för vilket rektor är delegat. Motsvarande skrivning framgår inte av Skultuna kommunalnämnds delegationsordning.

4.2 Strategisk plan 2012-2015

Ett mål i kommunfullmäktiges strategiska plan är att Västerås ska ha Sveriges bästa skola. En indikator för detta är att den upplevda nöjdheten bland eleverna gällande skolan ökar. Detta följs upp både avseende verksamhet och bemötande. Nöjdheten mäts på skala 1-4 genom den årliga skolenkäten som riktar sig till elever i årskurs 8.

Nedbrutet per skola ser utvecklingen ut enligt nedan.

Jag är nöjd med det bemötande jag får i skolan

	2012	2013	2014	2015
Västerås stad	3,10	3,36	3,24	3,22
Nybyggeskolan	3,27	3,34	3,30	3,15
Rönnbyskolan	3,20	3,19	2,90	3,28
Skiljeboskolan	2,83	3,28	3,51	3,10
Bäckbyskolan	3,18	3,43	3,00	3,29
Persboskolan	3,46	3,11	3,04	3,12

Jag är nöjd med verksamheten i skolan

	2012	2013	2014	2015
Västerås stad	2,94	3,23	3,11	3,09
Nybyggeskolan	3,13	3,20	3,16	3,00
Rönnbyskolan	2,93	2,96	2,83	3,06
Skiljeboskolan	2,59	3,18	3,42	3,15
Bäckbyskolan	3,04	3,40	2,95	3,14
Persboskolan	3,29	2,89	3,08	3,09

Se avsnitt 6.1 för en redogörelse av övriga resultat ur skolenkäten som är relevanta för denna granskning.

Ett annat mål i den strategiska planen är att alla barn och ungdomar i Västerås ska ha goda uppväxtvillkor. En indikator är att antalet elever som är utsatta för mobbning minskar. Uppföljning av detta mål görs vartannat år genom landstingets enkät Liv och Hälsa Ung (se avsnitt 6.2) i årskurs 7 och 9. Den senaste enkäten genomfördes 2014.

4.3 Utbildningsplan 2011-2015

I kommunfullmäktiges utbildningsplan finns ett mål om att ett bra arbetsklimat ska genomsyra alla verksamheter. Där framgår att nämnden bland annat ska följa upp att varje verksamhet arbetar förebyggande i syfte att främja välbefinnande och hälsa hos elever, samt att ingen mobbning eller annan kränkande behandling förekommer.

5 Likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling

Barn- och utbildningsförvaltningen har tagit fram en mall för hur en kombinerad likabehandlingsplan och plan mot diskriminering och kränkande behandling kan se ut. Mallen uppger bygga på Diskrimineringsombudsmannens elektroniska stöd för framtagande av plan mot diskriminering och kränkande behandling. Förvaltningen har uppmanat samtliga skolor som grundskolenämnden ansvarar för att utgå från mallen när skolorna tar fram sina respektive likabehandlingsplaner. Syftet är att säkerställa att planerna lever upp till lagstiftningens krav. Rektorer har däremot långtgående delegation och rätt att utforma planerna efter eget tycke.

Persboskolan har inte omfattats av uppmaningen från barn- och utbildningsförvaltningen att nyttja mallen eftersom Skultuna kommunalnämnd ansvarar för verksamheten vid skolan. Några särskilda riktlinjer har inte gått ut till Persboskolan från huvudmannen rörande framtagande av plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Var tredje vecka arrangerar barn- och utbildningsförvaltningen *lärande ledarforum* där samtliga rektorer träffas tillsammans med vissa företrädare från förvaltningen för att diskutera olika teman. Bland annat har gruppen under året diskuterat hur likabehandlingsarbetet fungerar och hur planen mot diskriminering och kränkande behandling kan se ut. Persboskolans rektor deltar inte i lärande ledarforum. Skolorna i Skultuna har egna rektorsträffar en gång i månaden då frågor rörande likabehandling ibland tas upp för diskussion. Rektorer ingår även i ledningsgrupp för Skultuna kommunalförvaltning där sådana ärenden också kan lyftas.

Samtliga skolor som valts ut för fördjupad granskning har en plan mot diskriminering och kränkande behandling i enlighet med vad skollagen och diskrimineringslagen föreskriver. Planerna uppdaterades innan start på läsåret 2015-2016, med undantag för Bäckbyskolan som gjorde revideringen sent under höstterminen. Skolans ambition är att elever ska kunna vara delaktiga i arbetet redan under sitt första år och revideringen är därför planerad några månader in i läsåret.

Tillvägagångssättet för hur skolorna tar fram sina planer mot diskriminering och kränkande behandling varierar. Med utgångspunkt i föregående års plan och i ny kartläggning revideras planen. På alla de fem granskade skolorna består kartläggningen primärt av årliga *trygghetsenkäter* som utformas av skolan, där samtliga elever besvarar frågor om trivsel, trygghet och ordning. Resultatet från enkäten används både som utvärdering och som underlag vid framtagandet av skolornas planer. På Nybyggeskolan beskriver intervjupersonerna däremot att enkäten i första hand är avsedd att vara ett verktyg för läraren att fånga upp problem i sin klass och att dess koppling till likabehandlingsplanen är sekundär. Den kommungemensamma enkäten kan också användas i utvärderingssyfte. Flera av de intervjuade eleverna på olika skolor problematiserar enkäterna, dels på grund av att de har för basala frågor ("är du mobbad?" och "känner du någon som är mobbad?" lyfts fram som exempel) och dels ifrågasätter de tendensen att arbeta statistiskt med frågan eftersom det är ett stort problem även om bara 1 % mår dåligt.

Tre av de granskade skolorna genomför även *trygghetsvandringar* runt skolan, med syfte att identifiera platser på skolan som upplevs som otrygga av eleverna. I en trygghetsvandring

går deltagarna runt fysiskt i och utanför skolan och tittar på miljöer, belysning, insyn och andra otrygghetsfaktorer. På två av skolorna medverkar en utvald grupp elever i denna vandring och på en skola genomförs den av personal med utgångspunkt i resultatet av trygghetsenkäten.

Skolorna gör inte någon specifik utvärdering av enskilda förebyggande insatser.

Vanligen är det rektor eller elevhälsoteam som leder revideringsarbetet och tar fram ett utkast. Utkastet diskuteras i lärargrupperna och i vissa fall tillsammans med eleverna innan den nya planen beslutas av rektor. Under 2014 fick nämnden information om ett stort antal antagna planer. Under 2015 förefaller detta inte ha skett i lika stor utsträckning.

Under 2014 riktade Skolinspektionen kritik mot Nybyggeskolans dåvarande plan för att den saknade en översikt över åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Planen saknade även en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder vid Nybyggeskolan hade genomförts. Skolinspektionen kritiserade också att Persboskolan under 2014 saknade en aktuell likabehandlingsplan. Huvudmannen förelades att åtgärda bristerna, vilket enligt uppgift skett under 2015.

Vi har i denna granskning tittat på skolornas planer utifrån vad som föreskrivs i Skolverkets allmänna råd. De allmänna råden är vägledande, inte tvingande, men kan ge en bild av inriktningen och omfattningen på de planer mot diskriminering och kränkande behandling som finns i kommunens skolor.

Checklista för vad planer mot diskriminering och kränkande behandling bör innehålla (Skolverkets allmänna råd)	Nybygge- skolan	Rönby- skolan	Skiljebo- skolan	Bäckby-skolan	Persbo- skolan
Mål som utgår från kartläggning och beskrivning av planerade förebyggande insatser	Övergripande mål men konkreta planerade insatser.	Ja	Ja	Ja	Övergripande mål men konkreta planerade insatser.
Ansvarsfördelning för främjande- och förebyggande insatser	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Beskrivning av hur främjande och förebyggande insatser ska utvärderas	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Rutiner för hur elever och vårdnadshavare kan anmäla incidenter	Ja	Ja	Endast info riktad till elever	Ja	Ja
Rutiner för hur incidenter ska utredas, åtgärdas och dokumenteras	Ja	Ja	Ja	Instruktion för dokumentation finns inte, anger att EHT ansvarar.	Ja
Beskrivning av hur elever ska medverka och har medverkat i det främjande och förebyggande arbetet	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Checklista för vad planer mot diskriminering och kränkande behandling bör innehålla (Skolverkets allmänna råd)	Nybygge- skolan	Rönny- skolan	Skiljebo- skolan	Bäckby-skolan	Persbo- skolan
Redogörelse för föregående års arbete med planen	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja

Enligt förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling ska planerna upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna. Genomgående i de granskade verksamheterna är att planerna i liten grad säger något om elevernas inflytande över arbetet med planerna. I intervjuerna framkommer att eleverna huvudsakligen deltar i planeringen genom att besvara trygghetsenkäter och i förekommande fall delta i trygghetsvandringar. Trygghetsvandringar görs då av elevrådet eller here4u-gruppen och inte som en öppen aktivitet.

Vi kan däremot se att samtliga granskade skolor involverar eleverna i det förebyggande arbetet genom val av aktiviteter och insatser som omfattar eleverna. Detta speglas också i våra intervjuer med elevgrupper, där likabehandlingsplanen upplevs som något som lärarna berättar om i början av året medan eleverna uttrycker stor igenkänning och mycket engagemang i de konkreta aktiviteterna. Även de intervjuade föräldrarna uppger att de kanske kan ha blivit informerade om likabehandlingsplanen vid något tillfälle, eller i alla fall känner till att den ska finnas, men istället har närmare kunskap om enskilda aktiviteter.

Bäckbyskolans elevstödssamordnare beskriver att likabehandlingsplanen är ett bra verktyg som enkelt tillämpas av de funktioner på skolan som arbetar mycket med elevsociala frågor. Det är däremot en utmaning att förankra planen hos andra lärare och se till så att hela skolans arbete genomsyras av den. Lärarna anser däremot att det dagliga arbetet i mycket hög grad handlar om att diskutera mångfald och allas lika värde, även om det inte direkt relateras till planen.

6 Centrala enkätundersökningar

6.1 Skolenkäten 2015

Västerås stad genomför en årlig skolenkät som genomförs på både kommunala och fristående skolor. I grundskolan omfattas elever i förskoleklass och årskurs 2, 5 och 8 samt vårdnadshavare till elever i förskoleklass och årskurs 2 och 5.

Nedan presenteras andel positiva svar (stämmer delvis eller stämmer helt) på de påståenden som har koppling till likabehandlingsarbetet. Jämförelsetal för Västerås stad inkluderar inte fristående skolor eller självstyrande enheter.

	Bäckby		Nybygge		Persbo		Rönby		Skiljebo		Staden	
Årskurs	ÅK 5	ÅK 8	ÅK 8	ÅK 5	ÅK 8	ÅK 5	ÅK 8	ÅK 8	ÅK 5	ÅK 8		
Antal svarande	18	7	130	51	35	55	37	64	1055	602		
Lärarna i min skola behandlar killar och tjejer lika	89	71	80	73	68	81	58	56	85	67		
På min skola pratar de vuxna och eleverna om hur vi ska bete oss mot varandra	82	100	83	92	82	81	100	79	93	83		
På min skola ingriper de vuxna om eleverna behandlar varandra illa	61	86	71	76	68	85	78	79	87	83		
På min skola behandlar de vuxna eleverna på ett bra sätt	72	86	83	76	76	98	78	78	93	83		
På min skola behöver ingen känna sig rädd eller hotad	73	43	59	54	71	79	72	67	79	65		
Jag känner mig trygg i skolan	78	86	81	82	91	96	97	79	93	88		

I enkäterna framkommer att eleverna överlag i hög grad (78-97 %) känner sig trygga i skolan. Genomgående på samtliga skolor är däremot att andelen som anser att *ingen* på skolan behöver känna sig rädd eller hotad är betydligt lägre. På Bäckbyskolan är resultatet avvikande lågt i ÅK 8, men svarsfrekvensen är också mycket låg med endast 7 svarande.

Skillnaderna är överlag stora mellan ÅK 5 och ÅK 8 i denna fråga, sett till staden som helhet, men bland de granskade skolorna sticker Persboskolan ut med ett bättre resultat bland de äldre eleverna än bland de yngre. En annan genomgående trend är att de äldre eleverna i högre grad uppfattar att lärare behandlar killar och tjejer olika.

Resultaten från skolenkäten följs upp i nämndens verksamhetsberättelse, verksamhetsområdets uppföljning av sin verksamhetsplan och i enheternas kvalitetsrapporter. Förvaltningen gör också jämförelser med andra kommuner i de frågor som har utformats av SKL och som går att jämföra med andra. Mål för kommande år sätts utifrån identifierade behov av förbättringar som framkommit i bland annat skolenkäten. Skultuna kommunalförvaltning presenterar delar av resultat och analys i den övergripande verksamhetsberättelsen.

På Bäckbyskolan används enkäten i liten utsträckning när det gäller arbetet med kränkande behandling. Elevhälsoteamet tar del av resultatet och ser det som en del av underlaget för utvärdering av det förebyggande arbetet. Elevstödssamordnaren beskriver att skolan genomför flera egna undersökningar som upplevs som mer ändamålsenliga: den årliga trygghetsenkäten samt *tre snabba* där eleverna vid olika tillfällen ombeds svara på tre frågor kring något fokusämne som är aktuellt i arbetet.

På Nybyggeskolan används enkäten främst som ett verktyg för att utvärdera föregående års insatser när det gäller arbetet mot kränkande behandling. Elevhälsoteamet försöker se kopplingar mellan de genomförda insatserna och utfallet genom att jämföra årets och

fjollårets enkät. Elevhälsan använder också enkäten i kombination med den egna trivsel-enkäten och trygghetsvandringen för att identifiera vilka områden på skolan som uppfattas som otrygga. Konkreta riktade insatser som genomförts är ökad vuxennärvaro samt placering av övervakningskameror.

Persboskolans rektor uppger att skolan under 2015 inte har tagit del av resultatet av kommunens elevenkät. Det är skolans egen trygghetsenkät som har legat till grund för årets förbättringsarbete och de konkreta åtgärder som har vidtagits, bland annat genom att trygghetsteamet utvecklat månatliga diskussionsfrågor till elever och lärare för att förbättra kommunikationen på skolan.

På Rönnbyskolan diskuteras enkäten på en lärarkonferens samt i elevrådet. Diskussionerna handlar dels om att förstå hur svaren kan tolkas och dels om att identifiera vilka områden som behöver prioriteras framöver. Exempel på konkreta fokusområden som fångats upp i enkäten är språkbruk i korridorerna samt attityder och bemötande på skolan. Skolan har under året bland annat genomfört särskilda utbildningspass med metoden *storyline* där eleverna får träna på att sätta sig in i andra människors situation.

På Skiljeboskolan identifieras de mest angelägna förbättringsområdena. Dessa lyfts in i skolans årliga handlingsplan och ingår i arbetet med planen mot kränkande behandling. En konkret åtgärd som vidtagits under 2015 var att skapa högre vuxennärvaro i elevutrymmen utan att belasta lärarna. Tre dagar i veckan finns vuxna från arbetsmarknadsinsatsen Here4u Neighbourhood på plats och arrangerar sociala aktiviteter, motverkar skol och verkar för en trivsam miljö på rasterna.

6.2 Liv och hälsa Ung

Landstinget i Västmanland genomför en ungdomsenkät i årskurserna 7, 9 och gymnasiet år 2. Den senaste enkäten är från 2014. Svartalternativen är i enkäten på en fyrgradig skala men har i redovisningen fördelats i positiva respektive negativa svar, för att inte äventyra elevernas anonymitet. Nedan presenteras resultaten för de frågor som har koppling till arbetet med likabehandling.

	Bäckby		Nybygge		Persbo		Rönnby		Skiljebo		Länet	
Svarsfrekvens	62 %		93 %		95 %		92 %		84 %		82 %	
Årskurs	7	9	7	9	7	9	7	9	7	9	7	9
Har du under det senaste året känt obehag inför tanken på att gå till skolan på grund av rädsla för att råka i bråk under skoldagen? (andel nej)	100	81,1	81,7	90,9	91,5	92,1	93,0	82,9	79,4	84,6	84,3	87,5
Har du under det senaste året blivit utsatt för mobbing,	94,4	91,9	89,4	91,8	74,5 ¹	94,7	95,5	87,7	78,8	82,5	85,7	87,7

¹ 13,8 % av killarna och 44,4 % av tjejerna uppger att detta har skett minst en gång.

	Bäckby		Nybygge		Persbo		Rönby		Skiljebo		Länet	
hot eller trakasserier via mobiltelefon och/eller internet? (andel nej)												
Har du blivit allvarligt kränkt eller illa behandlad av någon vuxen på skolan det senaste läsåret? (andel nej)	73,7 ₂	94,6	90,2	85,8	87,2	94,7	95,5	90,0	95,5	82,1	90,2	88,2
Elever och lärare bemöter varandra med respekt i skolan (andel ja)	52,6	67,6	78,7	74,2	72,3	71,1	79,5	34,1 ₃	71,9	60,0	75,4	69,3
Lärarna anstränger sig för att ingen elev ska bli utfrusen eller mobbad (andel ja)	68,4	64,9	76,2	65,6	76,6	63,2	77,3	53,7	84,1	53,8	75,7	63,1

Resultaten i undersökningen visar på en spretig bild av det sociala livet i skolan. På Bäckby är det förhållandevis få elever som känner obehag inför att gå till skolan eller som upplever trakasserier och mobbing. Samtidigt är det många som är kritiska till hur elever och lärare bemöter varandra och till de insatser som vidtas för att ingen ska bli utfrusen eller mobbad. De största avvikelserna tycks vara isolerade till bara en årskurs: 45,5 % av tjejerna i ÅK 7 på Bäckby uppger att de blivit kränkta eller illa behandlade av en vuxen på skolan under året. Bland tjejerna i ÅK 7 på Persboskolan uppger 44,4 % att de vid minst ett tillfälle har utsatts för mobbing, hot eller trakasserier. På Rönbyskolans ÅK 9 anser 75 % av killarna och 57,1 % av tjejerna att lärare och elever inte bemöter varandra med respekt. Resultaten speglas inte i den andra medverkande årskursen på samma skola.

I jämförelse med 2012 års enkät har en viss ökning skett både i andel elever som känt sig retade eller kränkta minst en gång och i andel elever som upplever att en vuxen har behandlat dem illa. Ökningen har skett i båda årskurserna.

Barn- och utbildningsförvaltningen använder Liv och Hälsa Ung som ett planeringsunderlag. Förvaltningen tar fram nedbrutna resultat för varje skolenhet för att ge skolorna möjlighet att analysera och använda resultatet i sin verksamhetsplanering. Skultuna kommunalförvaltning arbetar inte heller centralt med denna enkät utan förmedlar resultatet vidare till enheterna.

Bäckbyskolan diskuterar och analyserar enkäten i elevhälsoteamet. Enkäten används i första hand som underlag för det främjande och förebyggande hälsoarbetet som skolsköterskan ansvarar för, eftersom den också innehåller många frågor kring fysisk hälsa och levnadsvanor. För likabehandlingsarbetet upplevs de egna trygghetsenkäterna som mer ändamålsenliga eftersom de kan genomföras oftare och resultatet snabbare komma skolan till del.

² 0 % av killarna och 45,5 % av tjejerna uppger att de blivit kränkta av en vuxen minst en gång.

³ 75 % av killarna och 57,1 % av tjejerna svarar negativt på denna fråga.

På Nybyggeskolan presenteras resultaten för all personal i aulan. Elevhälsoteamet diskuterar resultaten och planerar och genomför olika insatser. Under 2015 bjöd skolan in Teater Tropos för en föreställning om hedersrelaterade frågor, utökade samarbetet med Familjecentrum och bjöd in polisen för att informera eleverna om alkohol, narkotika och tobak. Ljudmiljö identifierades som ett problemområde i enkäten varför delar av skolan utrustades med ljuddämpande textilier, ljudabsorbenter i tak och på väggar, ljudförstärkta dörrar samt ljuddämpande material på elevbänkar. Livskompetens är ett återkommande inslag i undervisningen i årskurs åtta, där kurator och skolsköterska arbetar preventivt med att förebygga psykisk ohälsa.

På Persboskolan analyseras resultaten av elevhälsan och presenteras för övriga medarbetare. Inget särskilt arbete har skett under 2015 då ingen enkät genomfördes i år. Enligt förvaltningschefen initierades skolans pågående arbete med fritidsgården utifrån resultatet i den föregående undersökningen. Den konkreta åtgärden är att kuratorn har haft en del av sin tjänst avsatt till förebyggande arbete i fritidsverksamheten.

Rönnskolan diskuterar enkätresultaten i elevhälsoteamet. Om några av resultaten tyder på att det finns negativa tendenser i närområdet kopplas områdesteamet in för en diskussion av gemensamma insatser mellan alla skolor i området.

Skiljeboskolan jämför resultatet av Liv och Hälsa Ung med stadens egen enkät för att hitta likheter och skillnader och bredda kunskapsunderlaget i arbetet med kommunens skolenkät.

7 Främjande och förebyggande åtgärder

Främjande arbete handlar om att främja lika rättigheter och möjligheter. Skolverkets allmänna råd är att det främjande arbetet är systematiskt och långsiktigt, att det baseras på kunskap om hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling uppstår, att det omfattar kompetensutveckling för personalen och att personal och elever får möjlighet att diskutera normer, attityder och goda relationer. Förebyggande arbete handlar om att förhindra att någon elev utsätts för trakasserier. Skolverkets allmänna råd är att det förebyggande arbetet baseras på en egen kartläggning av elevernas trygghet och trivsel och att åtgärder vidtas för att minska de identifierade riskerna.

Skolorna har stora möjligheter att på egen hand utforma sitt förebyggande arbete. Nedan presenteras de mest centrala insatser, verktyg och metoder som skolorna i olika stor utsträckning nyttjar.

7.1 Relationer mellan lärare och elev

Samtliga intervjuade lärare beskriver att deras dagliga arbete och deras möjlighet att ha positiva relationer till eleverna är det viktigaste förebyggande arbetet på skolan.

Intervjupersonerna på Bäckbyskolan beskriver att elever som har stort förtroende för de vuxna både blir mer benägna att prata om upplevda problem men också i större utsträckning hör sammar tillrättavisningar. Intervjupersonerna på Nybyggeskolan lyfter fram att inga vuxna på skolan ska vara anonyma utan det är viktigt att alla, inte bara lärare, är ute bland eleverna. Rektorn framhåller särskilt att hans ambition är att hela skoltiden ska vara elevcentrerad, förberedelser och rättning får lärare göra under sin förtroendetid. Även på övriga skolor talar personalen om värdet i personlig kontakt och att eleverna har förtroende för personalen.

Ett centralt verktyg i detta arbete är *mentorstid*, *in- och utcheckningstid* eller annan motsvarighet som är den tid elevernas mentor fritt disponerar tillsammans med sina elever utan någon ämnesundervisning. De intervjuade eleverna upplever att vissa lärare har en mycket

nära relation till sina mentorselever och att mentorstiden är värdefull, relationsskapande och ger utrymme för att diskutera problem. Andra elever upplever att deras mentor i första hand använder tiden till att kontrollera läxor.

7.2 Elevhälsa

Varje skola har ett elevhälsoteam som består av rektor, skolsköterska, specialpedagog samt andra varierande konstellationer av stödpersonal som till exempel kurator eller studie- och yrkesvägledare. Elevhälsoteamets uppdrag består bland annat i att kartlägga vilka elever som är i behov av extra stöd samt besluta om hur detta stöd ska utformas. I tre av de fem skolorna som omfattas av granskningen ansvarar elevhälsoteamet även för att utreda anmälningar om kränkande behandling.

Inom barn- och utbildningsförvaltningen finns sedan 2013 sex *områdesteam* som består av kurator, psykolog samt specialpedagog. Områdesteamen är knutna till geografiska områden och arbetar med alla grundskolor inom sitt område. En rektor i varje område fungerar som sammankallande för områdesteamet. Områdesteamen tillkallas av rektor vid särskilt komplicerade ärenden.

Den intervjuade rektorn vid Nybyggeskolan är samordnare för sitt områdesteam. Han beskriver att utlokaliseringen varit positiv eftersom stödpersonalen nu spenderar mer tid på skolorna och med större närhet till rektorerna. Han framhåller värdet av att teamet kan arbeta preventivt i lägre åldersgrupper och vill inte att de ska ersätta skolans egen stödorganisation.

Kurator har det största övergripande ansvaret för elevsamtal. Två av de fem granskade skolorna har ingen egen kurator utan nyttjar vid behov områdesteamens kuratorer. Detta innebär att eleverna inte själva kan uppsöka kurator eftersom områdesteamet arbetar på uppdrag av rektor.

Vid två av de granskade skolorna har en skolsköterska ingått i intervjugruppen för elevhälsa. Skolsköterskorna genomför hälsosamtal med samtliga elever i årskurs 8 och vid dessa framkommer ibland att elever mår psykiskt dåligt på grund av händelser i skolan. En av de intervjuade skolsköterskorna beskriver också att hon ibland uppsöks för spontana elevsamtal när skolans kurator inte är närvarande.

Barn- och utbildningsförvaltningen har en central elevhälsa som arbetar mer specialiserat med särskilda kompetenser. Vid den centrala elevhälsan finns följande kompetenser i grundskolans stödteam: specialpedagoger med kompetens inom syn, hörsel, tal, dyslexi, rörelsehinder samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I teamet finns också en logoped och en socionom.

7.3 Elevsociala team

Några av kommunens skolor har elevsociala team, ibland kallade *trygghetsteam*, som arbetar direkt med elever och personal på skolorna. Teamet kan bestå av andra professioner än lärare, till exempel socionomer, fritidsledare eller annan resurspersonal. I arbetsuppgifterna ingår bland annat likabehandlingsarbete, relationsskapande arbete, konfliktlösning och probleminventering i klasser. Målet är att förebygga ohälsa och verka för en god psykosocial miljö för både lärare och elever. Trygghetsteamet rapporterar till elevhälsoteamet.

Vid två av de fem skolorna som granskats ansvarar elevsociala teamet för att utreda anmälningar om kränkande behandling. Bäckbyskolan motiverar arbetsformen med att teamet är lite mindre och har möjlighet att träffas ofta och hantera ärenden snabbt.

7.4 IDA – Inkludering, delaktighet, aktivitet

Sedan 2006 finns enheten IDA inom Kultur-, fritids- och idrottsförvaltningen. IDA har cirka 35 medarbetare, i huvudsak lärare, socionomer och beteendevetare. IDA verkar inom de tre insatsområdena *Språk och kommunikation/Modersmål, Familjestöd* samt *Passion (kultur & idrott)*. Verksamheten har som mål att alla barn och elever ska få utveckla sin unika begåvning och personlighet samtidigt som de stärker sin självkänsla och sitt självförtroende. Såväl lärare, elever som föräldrar involveras i IDAs arbete och insatserna kan vara allt ifrån korta på ett par veckor till löpande över flera år. Ambitionen är att stödja skolornas utvecklingsarbete och att barn, elever, föräldrar och personal ska få kunskap om det sammanhang de är i och ges möjlighet att påverka sin egen och andras situation.

IDA arbetar framför allt i de skolor där behovet bedöms vara störst. Urvalet av skolor för insats sker i samråd med grundskolornas rektorer samt verksamhetscheferna på förvaltningen. Vid fyra av de fem granskade skolorna uppges olika insatser genomföras där IDA är inkopplade.

Skiljeboskolan har en kurator på heltid som organisatoriskt tillhör IDA-enheten. Bäckbyskolan har stor nytta av IDAs somalisk- och arabisktalande personal för att skapa relationer till både elever och föräldrar med låga kunskaper i svenska. Nybyggeskolan hade tidigare en somalisktalande IDA-resurs som idag är anställd direkt av skolan för att arbeta förebyggande med elevernas mående. Vid Persboskolan har IDA utbildat personal i trygghetsteam.

7.5 Övriga stödfunktioner

På Bäckbyskolan finns en *elevstödssamordnare* på heltid som har till arbetsuppgift att arbeta främjande och förebyggande med miljö och psykiskt mående. Elevstödssamordnaren är inte en kurator men kan hålla vissa elevsamtal. Hon ansvarar också för arbetet med likabehandlingsplanen, samordning av elevråd och Here4u-grupp samt kontakt med andra myndigheter i frågor kopplade till ansvarsområdet.

På Skiljeboskolan finns *elevassistenter* i alla arbetslag som stöttar eleverna och befinner sig där eleverna är, även under raster. Även Nybyggeskolan har flera elevassistenter.

7.6 Here4u

Here4u är en kamratstödsverksamhet som förekommer på 27 grund- och gymnasieskolor samt en juniorverksamhet på 23 mellanstadieskolor. Västerås stad finansierar 1,5 tjänst för samordning av Here4u-verksamheten på högstadiet och gymnasiet. Verksamheten sorterar organisatoriskt under enheten *Förebyggarcentrum* som är en del av proAros. Fyra av de granskade skolorna jobbar med en lokal Here4u-grupp.

På de skolor där Here4u är en del av den förebyggande verksamheten utses ett antal elever till Here4u-elever. På vissa skolor sker det genom ett nomineringsförfarande och på andra är det eleverna själva som får anmäla intresse. Det slutliga urvalet görs av ansvarig personal, med ambitionen att gruppen ska ge en bred representation av elever ur olika årkurser och med olika personlighetstyper. Normalt består Here4u-grupperna av mellan 8 och 20 elever per skola. Varje deltagande skola har en eller flera handledare ur personalen som stöttar eleverna lokalt och driver verksamheten framåt. Gruppen har regelbundna möten tillsammans med handledaren, vanligen varje eller varannan vecka.

Here4u-elevernas uppgift är att rapportera till lärare eller annan personal på skolan om de noterar att någon verkar må dåligt eller fara illa. Det kan hända att Here4u-eleverna blir ombudda att inkludera en särskild elev lite extra i den sociala samvaron. Detta görs efter avstämning med den elev som känner sig utanför. Utifrån gruppens intresse kan de ansvara för andra förebyggande eller främjande aktiviteter på skolan.

De centrala samordnarna har för avsikt att varje år träffa samtliga skolors Here4u-grupper. Enligt uppgift sker inte det i full utsträckning eftersom antalet anslutna skolor har vuxit medan de centrala samordningsresurserna är desamma. Genom den centrala organisationen har Here4u-eleverna möjlighet att gå utbildningar och delta i skolöverskridande aktiviteter.

De intervjuade eleverna som ingår i Here4u-grupper beskriver att de träffas och diskuterar och får stöd i att själva bli bättre personer. De beskriver att de gärna vill göra saker för andra elever för att alla ska lära känna varandra bättre. Aktiviteter som fotbollsturnering och brädspelslunch lyfts fram som exempel. På en av skolorna har here4u-gruppen ansvarsuppdag i form av värdskap vid föreläsningar och att sköta placering vid avslutningar.

Det finns en ideell förening med namnet Here4u, där medlemmarna är privatpersoner som vill engagera sig för sina kompisar, öka tryggheten i skola och samhälle samt arbeta mot mobbing och våld. Verksamheten är fristående från den kommunala organisationen men driver samarbetsprojekt tillsammans med kommunen, till exempel killjouren i Västerås och projektet *Here4u-Neighbourhood* som tillfälligt förstärker skolor med stödassistenter.

7.7 Kamratstödsgrupper

En av de granskade skolorna har en kamratstödjargrupp som inte är ansluten till Here4u. 1-2 elever från varje klass väljs ut för att vara "ögon och öron" och fånga hur eleverna mår. I vissa klasser väljer lärarna ut vilka som ska tillfrågas att vara kamratstödjare och i andra klasser nominerar eleverna varpå lärarna väljer bland dem som nominerats. Enligt lärarna är det alltid elever som har en god social kompetens, som kan känna empati och som har förtroende hos andra elever. Det behöver inte nödvändigtvis vara de mest skötsamma eleverna som väljs.

Skolans kurator träffar kamratstödjarna årskursvis varje månad och följer upp hur stämningen och läget är i respektive klass. Vid träffarna kan enskilda elever diskuteras för att uppmärksamma om de behöver stöd av något slag. Efter genomförda träffar med kamratstödjarna rapporterar kurator till lärarnas arbetslag om något särskilt har kommit fram vid träffarna, som till exempel om det förekommer oro bland eleverna under vissa lektioner eller om någon enskild elev är utsatt.

De intervjuade eleverna som ingår i kamratstödsgruppen att de pratar om skolmiljön och vad lärare och elever tillsammans kan fokusera på för att ingen ska känna sig otrygg. De intervjuade eleverna som inte ingår i gruppen upplever att de inte har insyn i vad gruppen gör och skulle vilja veta mer om hur informationen används.

7.8 Supportgrupper

Supportgrupp är en metod där skolan engagerar problematiska eller passiva elever i att arbeta för ett önskat beteende, istället för att motverka ett oönskat beteende. Metoden utgår från att alla elever vill göra rätt och mår bra av positiv bekräftelse.

Metoden tillämpas när en elev mår dåligt. Det kan vara på grund av incidenter men kan också handla om andra faktorer inom eller utanför skolan. Först sker samtal mellan kurator (eller annan vuxen) och den utsatta eleven och om eleven samtycker planerar kuratorn en supportgrupp. Supportgruppen består av elever som får i särskilt uppdrag att på olika vis stötta, hjälpa eller lyfta den utsatta eleven. Efter en vecka utvärderar kuratorn, eleven och supportgruppen insatsen tillsammans.

En av de intervjuade kuratorerna kritiserar att metoden leder till att elever som betar sig illa inte blir konfronterade. Hon menar att det kan fungera bra för att lyfta elever vid ensamhet, men att skolor måste visa nolltolerans mot mobbing.

7.9 Tematisk undervisning

De granskade skolorna arbetar på olika sätt med tematisk undervisning. Undantaget är Bäckbyskolan där lärarna menar att mångfald, likabehandling och aktuella samhällsfrågor är en central del av all undervisning på skolan. Övriga använder sig av introduktionsveckor, temadagar, temaveckor eller särskilda lektioner inriktade på till exempel *livskunskap* där klasserna arbetar med frågor som rör gruppsammanhållning, mobbning och självkänsla.

7.10 Skoljämförelse

De intervjuade lärarna upplever att tiden och resurserna för förebyggande insatser har minskat. Särskilt på de mindre skolorna beskrivs att flexibiliteten har blivit mindre och att stödpersonal som tidigare bidrog till trivsel har försvunnit. I gengäld upplever lärarna på dessa skolor att de har en närmare relation till eleverna, och eleverna på de små skolorna upplever att alla elever känner varandra och att det bidrar till ett bättre klimat på skolan. Lärarna och rektorerna upplever att kompetensutvecklingstiden är begränsad och att de vanligtvis måste prioritera utveckling av ämneskunskaper snarare än likabehandlingsfrågor.

I tabellen nedan presenteras de fem granskade skolornas huvudsakliga främjande och förebyggande arbete och vilka stödresurser skolan har.

	Bäckbyskolan	Nybyggeskolan	Persboskolan	Rönnbyskolan	Skiljeboskolan
Resurser på skolan	Elevstödssamordnare Elevsocialt team IDA-insatser	Egen kurator på heltid Elevassistent som alltid rör sig i lokalerna IDA-insatser	Egen kurator 60% Skolpsykolog och skollogoped 50 % Trygghetsteam IDA-insatser	Träff med områdesteam en gång i månaden Trygghetsteam	IDA-kurator Elevassistent i varje årskurs Here4u Neighbourhood Månadsträff med områdesteam.
Insatser	Trygghetsenkät Rastvaktsschema ⁴ Trygghetsvandring Here4u Kameraövervakning Nolltolerans mot obehöriga besökare ⁵	Trygghetsenkät Rastvaktsschema Kamratstödjare Supportgrupp Likabehandlingsplan som elevfolder Årlig temavecka om värdegrund Kameraövervakning ⁶ Kolsvametodik ⁷	Trygghetsenkät Rastvärdar Trygghetsvandring Here4u Supportgrupp Lätilläst likabehandlingsplan i klassrum Årlig temadag om värdegrund Idrottsråd ⁸	Trygghetsenkät Rastvaktsschema Trygghetsvandring Here4u Temadag om värdegrund varje termin	Trygghetsenkät Here4u Pedagogisk lunch för samtliga ⁹ Låsta hemkorridorer ¹⁰ Kolsvametodik

⁴ Rastvakter/rastvärdar innebär vuxna som schemalagt befinner sig i elevutrymmena under skoldagen.

⁵ Mycket av oron på skolan härleds till obehöriga personer som kommer in utifrån. Skolan har därför nolltolerans mot obehöriga besökare och ett nära samarbete med ungdomspolisen kring detta.

⁶ Infördes ursprungligen för att motverka falska brandlarm (Bäckby) resp. datorstölder (Nybygge). Upplevs ha lett till ett lugnare och tryggare klimat.

8 Utredning och rapportering av incidenter

8.1 Uppmärksammande av incidenter

På samtliga granskade skolor är rutinen att en elev som blir utsatt för kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier ska anmäla detta till någon vuxen. Den medarbetare som får kännedom om en incident gör en första bedömning av om situationen kan lösas på plats eller om det finns skäl att göra en utredning. Skolorna har olika arbetssätt kring huruvida det är den först kontaktade läraren som ska utreda eller om ärendet ska lämnas till elevernas handledare. De intervjuade lärarna på alla skolor beskriver att personalen har nära kontakt, genom morgonmöten eller motsvarande men även löpande under dagen, och att de snabbt kan hålla varandra underrättade om incidenter sker.

Samtliga skolor beskriver att de har samma rutin om incidenten gäller en vuxen som kränkt en elev.

De intervjuade eleverna har den gemensamma bilden att lärare har en lägre toleransnivå och ser allvarligt på händelser som eleverna själva tycker är *skojbråk*. De intervjuade lärarna problematiserar förekomsten av *maktlekar* och hårt klimat och menar att det är mycket viktigt att de har nolltolerans mot dåligt beteende eftersom situationer snabbt kan urarta samt att alla elever kanske inte tycker att det är roligt.

Vi har frågat de intervjuade föräldrarna om de vet vem de skulle vända sig till om de uppfattade att det egna barnet eller annat barn blir illa behandlat på skolan. Samtliga uppger att de i första hand skulle vända sig till barnets mentor och i andra hand direkt till rektorn.

Ett känt problem som lyfts fram bland både personal och elever på alla skolor är att alla lärare inte är lika bra på att hantera sociala problem. Eleverna beskriver att de lärt sig vilka vuxna som agerar på ett bra sätt och anmäler hellre problem till dem. Eleverna uppger att det finns vuxna som inte agerar när de ser bråk i korridorerna utan bara går förbi.

8.2 Utredning och åtgärd

Barn- och utbildningsförvaltningen har tagit fram en processkarta som visar hur utredning av kränkande behandling kan göras. Utredningen ska behandla både den som blivit kränkt och den som har utfört kränkningen. Processkartan nedan visar att eventuella kränkningar ska utredas och hur de ska anmälas till huvudmannen. Processkartan är förvaltningens egen.

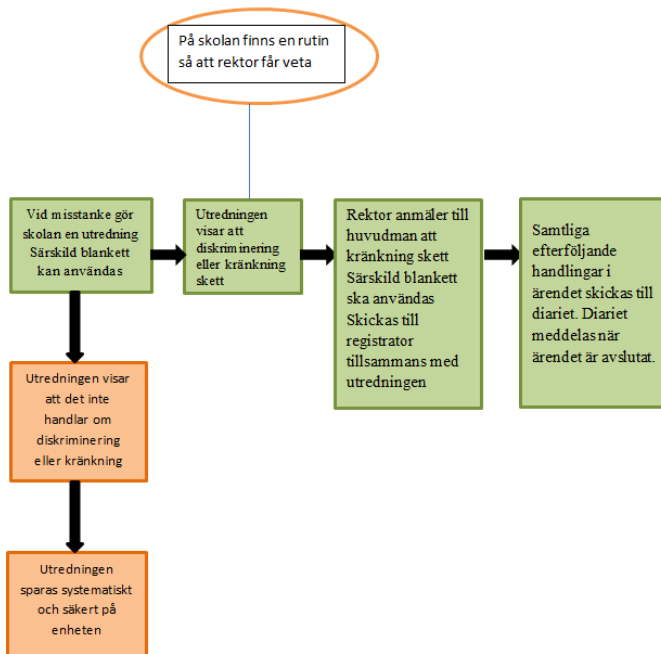
---

⁷ Istället för att elevhälsoteamet övertar hanteringen av ett ärende kommer den ansvariga läraren och diskuterar ärendet med EHT för att få stöd och hjälp i sitt eget agerande.

⁸ Elevgrupp som arrangerar sportevenemang mellan årskurserna för att eleverna ska lära känna varandra bättre

⁹ Pedagogisk lunch innebär att personalen äter lunch tillsammans med eleverna.

¹⁰ Varje årskurs har en hemkorridor som genom elektroniska lås bara är tillgänglig för de eleverna. Syftet är att skapa trygghet och tillhörighetskänsla inom årskursen. Rasthall och övriga utrymmen är öppna för alla elever.

Vid incidenter som upplevs enkla kan handledaren eller den närvarande läraren själv utreda och dokumentera ärendet. Vid mer komplexa eller återkommande problem görs utredningen av skolans elevhälsoteam eller elevsociala team. Vid särskilt komplicerade ärenden kan områdesteamet kopplas in där särskild kompetens finns. De två skolor som arbetar enligt Kolsvamodellen, där lärare föredrar problematiska ärenden hos elevhälsoteamet för att få direkt återkoppling, framhåller vikten av att läraren behåller initiativet för att inte underminera deras relation till eleverna.

Utredning sker genom att ansvariga träffar de som varit inblandade i kränkningen för att reda ut vad som har hänt. Mötet dokumenteras och ingår som ett underlag vid beslut om åtgärder. Samtal genomförs också med vårdnadshavare. Vid mötet med de inblandade beslutas om uppföljande samtal ska hållas. Normalt sker det efter 1-2 veckor, då avstämning görs om åtgärder som vidtagits har fått någon verkan och om allt känns okej för de inblandade. Uppföljande möten sker även med vårdnadshavare. Uppföljningsmötena dokumenteras i anslutning till den ursprungliga dokumentationen.

Intervjupersoner från Bäckbyskolan beskriver att föräldrakontakten är en utmaning eftersom många föräldrar saknar kunskaper i svenska språket och har ett annat förhållningssätt till skolan, eller till och med saknar egen skolbakgrund. Intervjuade lärare från flera skolor beskriver att det ibland kan vara ett problem när föräldrarna inte vill kännas vid problemet och skolan inte får deras stöd i att sätta in åtgärder. Vissa menar att föräldrarna alltid tar sitt eget barns parti och blir konfliktbenägna och andra anser att skolan får hantera problemen på egen hand.

Åtgärder diskuteras i samråd med elever och ibland föräldrar, beroende på situation. Intervjuade lärare på Bäckbyskolan beskriver att en utsatt elev aldrig ska behöva flyttas. Skolan arbetar istället med att på olika sätt hantera den eller de elever som kränker, för att få till en förändring. I första hand ska problemen hanteras inom klassen, annars kan elever flyttas till annan klass eller skola. Om en klass generellt är konfliktfylld eller orolig kan kurator gå in och genomföra övningar och lektioner för hela klassen. Lärarna beskriver att konflikter går ut över all annan undervisning och upplever därför att det är viktigt att ibland våga sätta lektionsplaneringen åt sidan till förmån för sådana trygghetsövningar.

Bäckbyskolans rektor belyser att det finns ett par elever i kommunen som på föräldrarnas initiativ upprepat flyttar mellan olika skolor, antingen för att de känner sig otrygga eller för att de kränker andra elever. Skolorna behöver samverka för att fånga upp dessa barn och hitta andra former för arbetet, enligt rektorn.

Kurator vid Nybyggeskolan uppger att det finns ett fåtal elever som hotar andra elever och gör dem rädda att berätta om problem. Det skapar ett otryggt läge även i kamratstödsgruppen. En bidragande del är att skolan inte får stöd från de hotfulla elevernas föräldrar. Här upplever personalen stor maktlöshet.

8.3 Dokumentation

Barn- och utbildningsförvaltningen har tagit fram en dokumentationsmall där det framgår vad utredningen ska omfatta; vad som har hänt, när det hände, var det hände, vilka som var med samt vem som gjorde vad. Vidare ska anges om kontakt har tagits med vårdnadshavare, vilka åtgärder som ska vidtas samt att uppföljning ska göras. Mallen omfattar även en separat mall för uppföljning av det inträffade.

Ansvar för dokumentation av åtgärder med koppling till mobbning, trakasserier och kränkande behandling vilar på rektor. Det är rektor som fattar beslut om det ska dokumenteras i elevens åtgärdsplan eller inte. Normalt dokumenteras inte de åtgärder som vidtas till följd av kränkning i särskilda åtgärdsprogram. Ett par av de intervjuade rektorerna nämner att det kan ske i de fall då situationen bedöms påverka elevens möjligheter att nå kunskapsmålen, men att detta sker mycket sällan.

Inom ramen för granskningen har vi vid varje skola tagit del av ett antal dokumenterade fall rörande incident eller kränkning. Fyra av de fem granskade skolorna nyttjar särskilda blanketter för dokumentation av incidenter, antingen den som förvaltningen har tagit fram eller en egen liknande blankett. Skiljeboskolan nyttjar inte någon blankett för dokumentation utan dokumenterar på fri hand då blanketterna upplevs ta för mycket tid. Även i de skolor som har särskilda blanketter förekommer att dokumentation ibland har skett via e-post eller genom handskrivna meddelanden från lärare till rektor. Vår uppfattning utifrån det granskade underlaget är att den väsentliga informationen ur blanketterna finns med även i dessa meddelanden och att det är ett positivt tecken att även informell dokumentation har bevarats i ordnad form bland övriga utredningar.

Vår iakttagelse är att olika skolor och olika lärare tycks ha varierande toleransnivå för när en incident ska dokumenteras. Flera av rektorerna och lärarna beskriver att elever ofta bråkar men snabbt blir sams igen, att de löser konflikter på egen hand eller med inblandning från någon vuxen. Sådana incidenter dokumenteras inte utan blanketten används när det rör allvarliga fall och någon far illa. På andra skolor dokumenteras även små händelser.

Dokumentation på skolorna har skett i följande omfattning:

Skola	Incidentrapporter	Till huvudman
Bäckbyskolan	97	14
Nybyggeskolan	Okänt	6
Persboskolan	19	16
Rönnebyskolan	50	0
Skiljeboskolan	Okänt	2

På Bäckbyskolan skedde 97 dokumenterade incidenter som sammanlagt involverade 174 elever under 2015. En av incidenterna rör en vuxen som agerat illa mot elever. Till nämnd rapporteras endast de fall där eleven uttryckligen upplever att han eller hon har blivit kränkt.

Skolans incidentrapporter omfattar också fysiska påhopp och andra incidenter som ligger till grund för uppföljning och åtgärder men dessa skickas inte vidare till huvudman. Elevstödsamordnaren beskriver incidentrapporterna som ett centralt arbetsmaterial i arbetet mot kränkande behandling men också som ett viktigt underlag i kontakt med socialtjänst och polis. Elevstödsamordnaren följer löpande upp varje incidentrapport och tar årligen fram en statistikrapport med analys av utvecklingen. Det är också ett verktyg för att på individnivå se vilka elever som ofta förekommer i problemsituationer och sätta in riktade insatser.

Rönnbyskolan har upprättat 50 incidentrapporter och Persboskolan 19 incidentrapporter. På Skiljeboskolan och Nybyggeskolan är dokumentationen inte systematiskt arkiverad och ingen statistik förs. På Nybyggeskolan uppger rektor att det inte finns en gemensam incidentpärm utan den rektor, kurator eller handledare som utreder incidenten behåller anteckningarna hos sig. Inga av de dokumenterade incidentrapporterna har rört fall där vuxen misstänks ha kränkt elev. Skiljeboskolans rektor upprättar eller mottar själv alla rapporter men kan inte ge besked om hur många incidenter som har förekommit därför att anteckningarna inte är samlade på ett ställe.

Det råder meningsskiljaktigheter kring vad som avses med handlingsplaner och dokumenterade åtgärder. Intervjupersonerna menar att merparten av alla incidenter kan lösas på plats och att åtgärder oftast består i att eleven uppmanas ändra sitt beteende, be om ursäkt, att lärare informerar förälder eller annan omedelbar åtgärd. I andra fall krävs långsiktiga åtgärder, till exempel i form av en serie konflikthanteringsmöten, orosanmälan till socialtjänsten eller riktade främjande insatser för en klass. Skolorna har i regel inte en särskild form för sådana handlingsplaner utan dokumenterar både omedelbara och planerade åtgärder på blanketten för incidentdokumentation.

På Bäckbyskolan används incidentrapporterna för dokumentation av både utförda och planerade åtgärder. Vissa elever kan få en särskild individuell handlingsplan i samverkan med till exempel socialtjänst, men insatserna riktar sig då vanligen till andra underliggande problem. Skiljeboskolans rektor menar att handlingsplaner dokumenteras i samtliga fall, eftersom han för protokoll över de överenskommelser, stora som små, som träffats vid mötet mellan elev och den som utreder händelsen. Nybyggeskolans rektor anger också att dokumentation av åtgärder sker på incidentrapportsblanketten om utredningen har visat att det skedde en kränkning. Vid Rönnbyskolan uppger rektor att det under året har upprättats 5 handlingsplaner som är mer omfattande än de åtgärder som vidtagits och dokumenteras på de 50 incidentrapporterna. På Persboskolan har 8 av de 19 incidenterna föranlett planerade åtgärder och uppföljning.

Två av rektorerna beskriver att deras skola har haft fall av anmälningar till Barn- och elevombudsmannen. Dokumentation av incidenten saknades på skolan i det ena fallet och i det andra fallet hade incidenten dokumenterats men inte rapporterats vidare till nämnd för att rektorn bedömde att situationen var uppklarad. Det tyder på att elever och föräldrar har haft en annan bild av allvaret i händelsen än vad läraren eller rektorn har haft.

8.4 Anmälan till huvudman

Rapportering till huvudman ska ske snarast efter att kränkningen har inträffat och utretts. Barn- och utbildningsförvaltningen har en rutin för anmälan till huvudman vid trakasserier eller kränkande behandling. Av rutinen framgår att:

- ▶ Varje rektor ansvarar för att det utarbetas rutiner i deras verksamhet för hur personalens anmälningsplikt ska hanteras så att rektor snarast får vetskap om att en elev känt sig kränkt. Anmälningskyldigheten omfattar alla händelser där en elev upplever sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling.

Anmälningsskyldigheten gäller även om en elev upplever sig utsatt för trakasserier eller kränkande behandling av någon i personalen.

- ▶ När rektor har fått kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkning/trakasserier ska detta snarast anmälas till huvudmannen.
- ▶ Anmälan görs på särskild blankett. Rektor ansvarar för att verksamhetens plan mot diskriminering och kränkande behandling följs i det enskilda fallet.
- ▶ Blanketten skickas i pappersform, i slutet kuvert, via internposten till respektive registrator för diarieföring.
- ▶ Nämndsekreteraren ansvarar för att anmälningarna sammanställs och rapporteras till respektive nämnd vid varje nämndsammanträde.

Rutinen innehåller en mall som fylls i vid anmälan om upplevd diskriminering och/eller kränkande behandling och skickas till registrator på verksamhetskontoret.

Enligt uppgift från skola och förvaltning är rapporteringen av incidenter till huvudman för den granskade skolan i Skultuna eftersatt. Skolan tillämpar inte den skriftliga rutin som gäller för övriga skolor. Skultuna kommunalnämnd antog en egen rutin i december 2015. Några särskilda riktlinjer har dessförinnan inte utgått från kommunalförvaltningen om hur incidenter ska rapporteras till huvudmannen. Granskningen visar dock att skolan rapporterar anmälningar i högre omfattning än andra skolor i kommunen samt att det totala antalet inkomna ärenden är högre i Skultuna än i övriga kommunen. Detta tyder på att anmälningsprincipen varit väl förankrad trots att riktlinjer har saknats under året.

Totalt inkom 86 anmälningar till barn- och utbildningsförvaltningen och 117 anmälningar till Skultuna kommunalförvaltning under 2015.

Från de granskade skolorna var antalet anmälningar till huvudman:

Bäckbyskolan	14
Nybyggeskolan	4
Persboskolan	16
Rönnbyskolan	0
Skiljeboskolan	2

Uppgifter från rektor och förvaltning skiljer sig åt gällande Nybyggeskolan, där rektor meddelar att 6 rapporter har skickats varav två rör samma elev.

Ingen av anmälningarna rör anmälan om kränkning från vuxen mot elev.

Granskningen visar att skolornas rektorer anmäler kränkningar i olika stor utsträckning till huvudmannen. Vissa av de intervjuade rektorerna uppger att de anmäler samtliga fall av kränkningar som inträffar till huvudmannen, medan andra menar att de inte rapporterar några kränkningar alls. Det uppges bero på otydlighet i den information som erhållits från staden rörande vilken typ av incidenter och händelser som ska rapporteras. En annan anledning som ges är att om samtliga fall av kränkning skulle rapporteras skulle rektor inte kunna göra så mycket annat än att sitta med denna rapportering. I förlängningen leder det till snedvriden statistik hos förvaltningen rörande antalet kränkningar. En av rektorerna ifrågasätter också starkt anledningen till varför detta ska rapporteras till huvudman över huvud taget.

Vid de *lärande samtalen* som genomförs individuellt med varje rektor diskuteras i detalj hur rapportering av incidenter rörande mobbning och kränkande behandling ska ske. Intervjuade tjänstemän upplever att det med stor sannolikhet finns ett mörkertal och att alla incidenter inte rapporteras. Det finns skolor som inte rapporterar några incidenter till huvudmannen. Det tas som ett tecken på att dokumentation och rapportering av incidenter inte fungerar som det ska på samtliga skolor. Utmaningen uppges vara att skapa ett klimat där det är ok att rapportera allt som händer och att hellre rapportera en gång för mycket än en gång för lite.

Det konstateras också att det är en utmaning att förmå föräldrar att rapportera till lärare när något inträffat som deras barn berättar om hemma, men som inte uppmärksammas av någon vuxen person på skolan.

8.5 Anmälningar till Skolinspektionens barn- och elevombud

Barn- och elevombudet är en del av Skolinspektionen med ett självständigt tillsynsuppdrag som bland annat gäller kränkande behandling riktad mot barn och elever. Barn- och elevombudet ska utreda anmälningar och besluta i inkomna ärenden.

Under 2015 prövades 12 anmälningar gällande kommunala grundskolor i Västerås stad. Fler anmälningar har inkommit men avfärdats därför att anmälan saknat författningsgrund, innehållit för vaga uppgifter, hänvisats till annan myndighet eller för att anmälaren själv dragit tillbaka anmälan. I vissa fall har Skolinspektionen beslutat att inget fel har begåtts från skolans sida och i andra fall har de beslutat att skolan åläggs vidta åtgärder. Dessa beslut redovisas som *kritiska beslut* nedan. En anmälan kan innehålla fler än en prövningsgrund, därför är antalet prövningar högre än det totala antalet anmälningar.

	2015		2014		2013	
	Antal prövningar	Antal kritiska beslut	Antal prövningar	Antal kritiska beslut	Antal prövningar	Antal kritiska beslut
Kränkande behandling						
Personal -> Elev	6	3	3	1	5	2
Elev -> Elev	10	5	9	7	11	8
Brister i anmälnings-skyldigheten	2	2	-	-	-	-

Bland de anmälningar som under 2015 lett till förelägganden gäller tre fall Bäckbyskolan, två fall Hökåsenskolan, ett fall Kristiansborgsskolan, ett fall Rösegårdsskolan och två fall övergripande kommunnivå.

9 Uppföljning och utvärdering

9.1 Nämndens uppföljning av inkomna anmälningar

Utredning och åtgärd gällande elev som upplevt sig diskriminerad eller kränkt hanteras av rektor och återrapporteras vid varje nämndsammanträde i samband med redovisning av delegationsbeslut.

Efter att rektor gjort anmälan om befarad kränkning ska ärendet utredas. Nämnden har delegerat till rektor att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling. Rektors utredning av befarad kränkning delges nämnden. Redovisningarna till nämnd sker i listform och visar inte antal anmälningar eller utredningar per skola. Utöver denna hantering görs i dagsläget ingen systematisk uppföljning av rektors anmälningar, utredningar och åtgärder.

Barn- och utbildningsförvaltningen har vid ett tillfälle under året tagit fram en statistisk lägesbild över rapporterade anmälningar, utredningar och åtgärder. Lägesbilden kan ge en indikation till verksamhetschef om att ytterligare analyser bör göras på en eller flera skolor. Verksamhetschefen har också återkommande samtal med rektorerna där anmälningar om kränkande behandling i vissa fall kan diskuteras.

Under 2015 har följande ärenden redovisats för grundskolenämnden:

- ▶ Utredning gällande elev som upplevt sig diskriminerad/kränkt: 57
  - Fortsatt uppföljning har skett i 7 av dessa ärenden.
- ▶ Utredning gällande den som anklagats för att ha diskriminerat/kränkt: 29
  - Fortsatt uppföljning har skett i 4 av dessa ärenden.
- ▶ Yttrande angående anmälan om kränkande behandling: 16

Rapporteringen har skett löpande vid varje nämndsammanträde.

Att för varje skola upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling ingår också i delegationsordningen med rektor som delegat. Under 2015 har endast ett sådant ärende redovisats för grundskolenämnden. Under 2014 redovisades för dåvarande barn- och ungdomsnämnden beslut om 42 planer i januari och ytterligare 11 planer löpande under året.

Skultuna kommunaldelsnämnd tog i december 2015 del av likabehandlingsplaner från samtliga skolor i sitt område samt en samlad förteckning över årets 117 fall av kränkande behandling fördelat per skola, månad och typ av kränkning (muntlig/fysisk).

10 Svar på revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om grundskolenämnden och Skultuna kommunaldelsnämnd säkerställer att elever inte blir utsatta för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Delfråga	Svar
Vilka rutiner finns för skolornas arbete mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling? Hur följs dessa upp?	Årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling, revideras årligen. Mallar och rutiner för utredning av incidenter, samt uppföljning. Mallar och rutiner för rapportering till huvudman.
Vilka förebyggande åtgärder genomförs för att motverka att elever utsätts för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling?	Omfattande förebyggande arbete i skolorna, bland annat Here4u, kamratstödjure, elevhälsans arbete, elevsociala team, supportgrupper och IDAs verksamhet. Flera skolor har årligen temadagar och andra aktiviteter på ämnet likabehandling och antimobbning. Vidare har flera skolor rastvakter/rastvärdar som rör sig i elevernas miljö.
Vilka beslut och åtgärder vidtas vid eventuella brister i det förebyggande arbetet?	Planen mot diskriminering och kränkande behandling utvärderas och revideras årligen. Här lyfts nya områden in som identifierats som väsentliga att jobba med kommande år. De förebyggande åtgärderna enligt ovan utvärderas inte på ett strukturerat vis.
Hur många incidenter har dokumenterats i incidentrapport under 2015?	Bäckbyskolan har dokumenterat 97 incidenter, Rönnbyskolan 50 incidenter och Persboskolan 19 incidenter. Bara en liten del av alla dokumenterade incidenter rapporteras vidare till huvudmannen. Nybyggeskolan och Skiljeboskolan kan på grund av osystematisk arkivering inte svara på det totala antalet dokumenterade incidenter.
Hur arbetar skolorna då incidenter inträffar?	Utredning görs av elevhälsoteam eller elevsocialt team, samtal förs med inblandade samt föräldrar. Beslut fattas om åtgärder. Efter en tid följs åtgärderna upp. Rektor beslutar om incidenten ska rapporteras till huvudman.

<p>Behandlas åtgärder avseende enskilda elever i åtgärdsprogram? Om inte, vilken annan dokumentation förs?</p>	<p>Målet är att samtliga incidenter ska dokumenteras. Åtgärder dokumenteras också. Åtgärder lyfts sällan in i elevens eventuella åtgärdsprogram. Det konstateras dock att samtliga incidenter inte alltid dokumenteras.</p>
<p>Hur många av incidenterna har föranlett planerade åtgärder som dokumenterats i till exempel särskild handlingsplan eller åtgärdsplan?</p>	<p>Det vanligaste förfarandet är att åtgärder, både utförda och planerade, dokumenteras i incidentrapporten. Persboskolans rektor meddelar att planerade åtgärder har dokumenterats i 8 av 19 handlingsplaner. Rönnbyskolans rektor meddelar att en planerad handlingsplan har dokumenterats för 5 av de totalt 50 incidenterna. Övriga tre skolor menar att de alltid gör en handlingsplan i någon form men att det är svårt att separera planerade insatser från omedelbara insatser.</p>
<p>Kvalitetssäkras åtgärdsprogrammen?</p>	<p>Dokumentationen och utredningen av incidenter kvalitetssäkras inte. Vid behov nyttjas den i det fortsatta arbetet.</p>
<p>Hur många incidenter inom skolan har rapporterats till grundskolenämnden och med vilken frekvens sker återrapporteringen?</p>	<p>Under 2015 har 86 ärenden rapporterats till grundskolenämnden och 117 till Skultuna kommunalnämnd. Uppföljning sker i båda nämnderna löpande i takt med att ärendena anmäls. I Skultuna har nämnden tagit del av en sammanställning i slutet av året, av vilken det framgår vilka månader anmälningarna inkom till förvaltningen samt vilken typ av kränkning.</p>
<p>Hur många av dessa rör incident där vuxen har varit inblandad?</p>	<p>Under 2015 har ingen anmälan inkommit till någon av nämnderna som rör incident där vuxen varit inblandad i kränkningen. På Bäckbyskolan har en sådan incident dokumenterats men inte skickats till nämnden. Barn- och elevombudsmannen har under 2015 prövat sex fall där vuxen misstänkts ha kränkt elev, varav tre föranledde kritiska beslut.</p>
<p>Hur många ärenden har gått vidare till barn- och elevombudsmannen (BEO)?</p>	<p>Barn- och elevombudsmannen har under 2015 prövat totalt 12 anmälningar som rör Västerås stads kommunala grundskolor. Fler anmälningar har inkommit men saknat prövningsgrund eller dragits tillbaka av anmälaren. De 12 anmälningarna låg till grund för totalt 18 prövningar. Av dem ledde 10 till kritiska beslut där skolan eller kommunen förelades att vidta åtgärder.</p>
<p>På vilket sätt hanterar skolan resultaten från genomförda enkätundersökningarna Liv och Hälsa Ung samt Västerås stads skolenkäter?</p>	<p>Enkäterna används som underlag för att identifiera utvecklingsområden samt för att utvärdera resultatet av föregående års arbete. Primärt är det elevhälsoteamet som diskuterar resultatet och tar med det i det fortsatta arbetet. Ett par av skolorna presenterar resultatet för samtliga lärare och elever, primärt i informationssyfte.</p>

Renderar arbetet i några konkreta insatser? I sådana fall vilka?

Arbetet är i hög grad integrerat med arbetet med likabehandlingsplaner. De utvecklingsområden som identifieras genom enkätundersökningarna, i kombination med skolans egna undersökningar och trygghetsvandringar, används som prioriteringsgrund för de främjande och förebyggande åtgärder som listas i likabehandlingsplanen. Skolorna kan ge ett fåtal exempel på konkreta insatser som är en direkt effekt av enkätresultaten, men det är överlag svårt att särskilja dem från övrigt främjande arbete.

Västerås den 19 april 2016

Nina Högberg
Verksamhetsrevisor

Anders More
Verksamhetsrevisor

Källförteckning

Skollagen (2010:800)
Diskrimineringslagen (2008:567)
Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling
Skolverkets allmänna råd – arbetet mot diskriminering och kränkande behandling
Reglemente för Skultuna kommunalnämnd
Delegationsordning Grundskolenämnden 2015
Delegerings- och beslutsordning för Skultuna kommunalnämnd och styrelse
Strategisk plan för Västerås stad 2012-2015
Utbildningsplan för Västerås stad 2011-2015
Årsredovisning och bokslut för Västerås stad 2014
Verksamhetsberättelse 2014, pedagogiska nämnderna
Verksamhetsberättelse 2015, pedagogiska nämnderna
Uppföljning av strategisk plan 2013
Uppföljning av strategisk plan 2014
Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn av Nybyggeskolan 1 i Västerås kommun, Skolinspektionen 2014-04-28
Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn av Persboskolan 4-9, Skultuna i Västerås kommun, Skolinspektionen 2014-04-28
Rutinbeskrivning och sammanställning av inkomna anmälningar av kränkningar 2015, Skultuna kommunalnämnd

Handlingsplan för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, Persboskolan 2015-2016
Skiljeboskolan – Plan mot kränkande behandling läsåret 2015/2016
Plan mot diskriminering och kränkande behandling, läsåret 2015-2016, Nybyggeskolan 1
Rönnbyskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling 2014-2015
Bäckbyskolans likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling, läsåret 2014/2015

Redovisning av inkomna synpunkter och klagomål under andra halvåret 2014 och första halvåret 2015, Grundskolenämnden, 2015-10-02
Sammanställning av inrapporterade kränkningar 2015 till huvudman, Skultuna kommunalförvaltning.

Mall för plan mot diskriminering och kränkande behandling, 2015-09-02
Rutin för anmälan till huvudman vid trakasserier eller kränkande behandling
Plan mot diskriminering och kränkande behandling – stödmaterial för grundskola, grundsärskola och gymnasieskola
Mall för utredning av diskriminering och kränkande behandling – blankett 1
Mall för utredning av diskriminering och kränkande behandling – blankett 2
Processkarta Vid misstanke om diskriminering och kränkande behandling, 2013-11-08
Kränkning vid Persboskolan. Information till huvudmannen – blankett.
Tillbudsrapport – blankett.
Rutin för anmälan till huvudman – Skultuna kommunalförvaltning, 2015-12-07.

Statistik rörande anmälningar till Barn- och elevombudet 2015, Skolverket